

## **ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: СУТНІСТЬ, ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ**

Поява електронних грошей - об'єктивний процес, викликаний новими потребами і підвищеними вимогами до ефективності і надійності платежів. За інформацією про діяльність, пов'язану з випуском та використанням електронних грошей, яку надають банки - емітенти, загальна кількість електронних грошей в обігу збільшилась протягом 2014 року на 70% (з 7,3 млн.грн. до 12.5 млн.грн.) [1, с. 101].

Розвиток найсучаснішої форми грошей – електронної, призводить до того, що гроші втрачають предметно-чуттєву форму і перетворюються на інформаційний ресурс, стають віртуальною реальністю, створеною за допомогою технологічних засобів [2].

Система електронних грошей у світі використовується вже майже тридцятиліття. Україна не може похизуватися таким досвідом. З розвитком Інтернет-технологій застосування електронних грошей в Україні з кожним днем набуває дедалі більшої ваги. Вони є популярним, доступним і зручним засобом платежу. Їх використовують при оплаті товарів в Інтернет-магазинах та/або оплаті послуг компаніям, які приймають такі платежі, аналогічно тому, як це робиться з банківського рахунку [3].

Електронні гроші (далі – ЕГ) є відносно новим поняттям для української економічної літератури. У сучасній економічній літературі до тепер відсутнє єдине загальновизнане трактування сутності електронних грошей, що ускладнює практику їх використання в сучасних умовах, а отже, і потребує на подальші поглиблені дослідження.

Оскільки правова сутність та економічна природа електронних грошей є досить новою, існують різні підходи їх трактування.

У Звіті про електронні гроші Європейського центрального банку 1998 р. наведено таке визначення електронних грошей – грошова вартість, яка

зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої і може широко використовуватися для здійснення платежів підприємствам іншим, ніж емітент, без необхідності використання при цьому банківських рахунків, але яка діє як наперед оплачений інструмент на пред'явника [4].

Правове визначення електронних грошей для країн ЄС міститься також в Директиві Європейського Парламенту та Ради Європи № 2009/110/ЄС від 16.09.2009 р. (далі - Директива 2009/110/ЄС) [5].

Електронними грошима в Україні визнаються одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, є грошовими зобов'язаннями емітента і приймаються як одиниці платежу іншими, відмінними від емітента особами [6].

Узагальнимо поняття електронних грошей у законодавчо – нормативних актах в таблиці 1.

*Таблиця 1*

**Тлумачення поняття “електронні гроші” у законодавчо – нормативних актах**

| Джерело                                                                                | Трактування поняття “електронні гроші”                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Report on electronic money<br>European Central Bank,<br>1998 [4]                       | це грошова вартість, яка зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої і може широко використовуватися для здійснення платежів підприємствам іншим, ніж емітент, без необхідності використання при цьому банківських рахунків, але яка діє як наперед оплачений інструмент на пред'явника          |
| Директива Європейського парламенту та Ради Європи No 2009/110/ЄС від 16.09.2009 р. [5] | означають грошову вартість, як представлено у вимозі до емітента, які зберігаються на електронному пристрої, в тому числі магнітному, випускаються для отримання коштів з метою здійснення платіжних операцій, та приймаються фізичною або юридичною особою, відмінною від установи-емітента електронних грошей |
| A glossary of terms used in payments and settlement systems [7]                        | це вартість, яка зберігається в електронному вигляді на таких пристроях, як чіп-карта або жорсткий диск персонального комп'ютера.                                                                                                                                                                               |
| Закон № 2346 (п.15.1 ст. 15) [6]                                                       | це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.                                                                            |
| Положення "Про електронні гроші в Україні" [8]                                         | не визначено                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

*Джерело : складено автором*

Таким чином, у законодавчо – нормативних документах елементи електронних грошей визначаються: 1) як грошова вартість, 2) як спосіб зберігання вартості (у електронному вигляді, на технічному (електронному) пристрої), 3) як засіб платежу з метою здійснення платіжних операцій, 4) як зобов’язання емітента ЕГ. Крім того, ЕГ є наперед оплаченим інструментом на пред’явника, їх обіг здійснюється без використання банківських рахунків.

Не всі наведені визначення вказують на доволі суттєву ознаку електронних грошей, як їх існування в якості зобов’язань свого емітента, оскільки саме вона свідчить про можливість обміняти їх на реальні гроші в будь - який момент; не всі країни закріплюють норму щодо відсутності використання рахунків під час обігу електронних грошей.

Правники сходяться на думці, що оптимальним визначенням поняття «електронні гроші», яке дає змогу охопити якомога більше форм електронних грошей, що постійно змінюють свій вигляд та стрімко набувають нових форм вираження, є наведене Директивою Європейського парламенту та Ради Європи № 2009/110/ЄС від 16.09.2009 р. [9].

У наведених тлумаченнях понять «електронні гроші», не прослідковується зв’язок ЕГ з конкретною формою розрахунків, що породжує й різні тлумачення в економічній літературі (табл. 2).

*Таблиця 2*

**Тлумачення поняття “електронні гроші” в економічній літературі**

| Джерело                | Трактування поняття “електронні гроші”                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Івасів Б.С. [10, с.8]  | З економічної точки зору, електронні гроші – це платіжний інструмент, який поєднує (залежно від схеми реалізації) властивості як готівкових грошей, так і традиційних платіжних інструментів (чеків, переказів, банківських карток тощо). З готівкою їх поєднує можливість здійснення платежів поза банківською системою; з традиційними платіжними інструментами – можливість здійснення розрахунків у безготівковій формі через рахунки, що відкриті в банківських установах.<br>З юридичної точки зору, електронні гроші – це безстрокові грошові зобов’язання емітента на пред’явника в електронній формі, випуск (емісія) в обіг яких здійснюється емітентом як після отримання грошових коштів у розмірі, не меншому від обсягу зобов’язань, прийнятих на себе емітентом, так і у формі наданого кредиту (емітованої грошової вартості) |
| Савлук М.І. [11, с.30] | це різновид депозитних грошей, які існують у пам’яті комп’ютерів і здійснюють свій рух автоматично з допомогою комп’ютерних систем за                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                             | безпосередніми розпорядженнями власників поточних рахунків                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Кравчук В.<br>[12, с.6]     | це різновид так званих «фідуціарних» грошей. Вони є зобов'язаннями емітента, випущеними з метою розрахунків, але при цьому не мають власної внутрішньої вартості. Хибним є повне ототожнення електронних грошей із безготівковими грошми                                                                                                                                                 |
| Алексеев М.Д.<br>[13, с.16] | це різновид кредитних грошей, які є одиницею вартості, що зберігаються на відповідному електронному пристрої, приймаються як засіб платежу на користь емітента та інших юридичних і фізичних осіб і є грошовими зобов'язаннями емітента                                                                                                                                                  |
| Сгорова Ю.<br>[14]          | це не гроші в прямому розумінні цього слова, а просто ще один спосіб розрахунків, який має свої особливості. ЕГ можна використовувати як альтернативний засіб платежу на підставі договору між платником і одержувачем, але при цьому не можна обмежувати спосіб розрахунків тільки електронними грошима, відмовляючись від проведення розрахунків з допомогою грошових коштів (гривень) |
| Алексеева Г. І.<br>[15]     | це не фактична валюта, а лише її електронна вартість. Під електронними грошима мається на увазі еквівалент реальних грошових коштів, які звертаються тільки в межах конкретної електронної платіжної системи                                                                                                                                                                             |

*Джерело : складено автором*

Таким чином, автори неодностайні в думці з приводу поняття ЕГ. Звичайно, ЕГ є неповноцінними, фідуціарними грошима, як зазначають автори інституту досліджень, вони не ототожнюють їх із безготівковими грошми, проте й не висловлюють думку щодо належності ЕГ до готівкових грошей.

Алексеев М.Д. [13, с.16] визначає ЕГ як різновид кредитних грошей, Савлук М. І. [11, с.30] – як різновид депозитних грошей (які за його визначенням є різновидом кредитних грошей [11, с.29]). Проте, на нашу думку, ЕГ не можна віднести до кредитних, зокрема депозитних з приводу того, що ЕГ обертаються без використання банківських рахунків, тобто поза банківською системою, крім того, при емісії ЕГ не виникають кредитні відносини.

Незважаючи на те, що емітенти електронних грошей мають тісно взаємодіяти із банками для забезпечення вільного обміну електронних грошей на традиційні і навпаки, електронні гроші не є «банківськими грошми» [12, с. 7].

Слід зауважити, що ЕГ також не використовуються у якості засобу накопичення.

Підтвердженням нашої думки є ст. 13 преамбули до Директиви 2009/110/ЄС [5], відповідно до якої емісія електронних грошей не є діяльністю з прийняття депозитів, з огляду на специфічну природу електронних грошей як

електронного замітника монет та банкнот, який має використовуватись як засіб здійснення платежів, як правило, в обмеженій сумі, а не як засіб накопичення коштів. Також статтю 12 цієї Директиви встановлена заборона **на** надання відсотків або іншого доходу, пов'язаного з тривалістю періоду часу, протягом якого власник електронних грошей має їх у своєму розпорядженні [5].

Івасів Б.С. [10] вказує на схожість ЕГ і з готівкою, і з розрахунками через банківські рахунки. Єгорова Ю. [14] не вважає ЕГ грошима в прямому розумінні, а як альтернативний платіжний засіб, і визначає ЕГ як ще один спосіб розрахунків.

Як спосіб оплати, спосіб платежу визначають електронні гроші окремі фахівці – практики [16, с. 35].

Згідно ст. 3 Закону України від 05.04.2001 р. № 2346-III «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (далі Закон 2346) [6] грошові кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків — банкнот і монет) і у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Для проведення переказу можуть використовуватися кошти як у готівковій, так і в безготівковій формі (ст. 4). Згідно п. 1.4 Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженої постановою НБУ від 21.01.2004 р. № 22 [17] безготівкові розрахунки — це перерахування певної суми коштів з рахунку платника на рахунок одержувача коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів. Отже, безготівкові гроші зберігаються на рахунках у банках.

Враховуючи вищевикладене, слід наголосити, що електронні гроші відрізняються від інших існуючих форм грошей різними способами. Так, в порівнянні з готівкою, електронні грошові продукти використовують криптографію для підтвердження транзакцій і в цілях захисту конфіденційності і цілісності даних. Електронні гроші, на відміну від банкнот і монет, можуть бути більш легко використані для віддалених платежів. Окрім того, на відміну

від готівки, у більшості схем, доступних в даний час, електронні гроші, отримані бенефіціаром не можуть бути використані повторно [4].

Таким чином, розрахунки електронними грошима не відносяться ні до готівкових, ані до безготівкових розрахунків.

Слід зазначити, що і не всі електронні розрахунки є електронними грошима. Межа між електронними грошима та іншими електронними платіжними інструментами є досить нечіткою: одні й ті ж платіжні інструменти можуть (в першу чергу) забезпечувати зручний спосіб використання звичайних банківських рахунків і водночас використовуватись в системах електронних грошей. Ключовою відмінністю електронних грошей від традиційних грошей є те, що вони можуть бути неперсоніфікованим платіжним інструментом (тобто не потребують ідентифікації власника) та обертаються до певної міри поза межами банківської системи [12, с. 7].

При розрахунках за допомогою електронних грошей банківські рахунки використовуються лише для введення/виведення грошей (при цьому використовується консолідований банківський рахунок емітента електронних грошей, на який зараховуються/списуються кошти, що надходять від емісії/погашення електронних грошей).

Не відносяться до ЕГ і наперед оплачені картки одноцільового використання: дисконтні карти торговців, картки автозаправних станцій, квитки для проїзду в транспорті, які приймаються як засіб платежу виключно їх емітентами [8].

Згідно п. 1.6 Положення про електронні гроші в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 04.11.2010 року № 481 (далі – Положення 481), операції з ЕГ здійснюються емітентами, операторами, агентами, торговцями та користувачами відповідно до вимог вказаного Положення, інших нормативно - правових актів НБУ, правил, установлених емітентами та платіжними організаціями внутрішньодержавних або міжнародних платіжних систем, а також умов укладених договорів.

Функції основних учасників правовідносин, пов'язаних з використанням електронних грошей в Україні узагальнимо у табл. 3.

*Таблиця 3*

**Характеристика учасників щодо випуску, використання та погашення ЕГ**

| Основні учасники                                                               | Функції учасників                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Емітент – банківська установа                                                  | Здійснює емісію електронних грошей лише у національній валюті та зобов'язаний здійснювати погашення випущених ним електронних грошей на вимогу пред'явника.<br>Має право здійснювати обмінні операції з випущеними ним електронними грошима на електронні гроші, випущені іншими емітентами, а також укладати договори з банками (агентами з обмінних операцій) про здійснення ними такої діяльності                                                        |
| Емітент та агент з розповсюдження на підставі договору, укладеного з емітентом | Зобов'язані надавати електронні гроші користувачу з моменту внесення користувачем готівкових коштів у касу або ініціювання переказу безготівкових коштів                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| Емітент або агент з поповнення                                                 | Має право приймати від користувачів кошти для поповнення електронними грошима наперед оплачених карток або електронних пристроїв, до яких дають доступ наперед оплачені картки                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| Агент з поповнення                                                             | Надає засоби поповнення електронними грошима електронних пристроїв. Зобов'язаний ініціювати переказ коштів, отриманих від користувачів для поповнення електронними грошима електронних пристроїв, на рахунок емітента не пізніше наступного робочого дня після отримання коштів                                                                                                                                                                             |
| Агент з розрахунків                                                            | На підставі договору з емітентом здійснює розповсюдження електронних грошей. Може бути виключно банк і небанківська фінансова установа, що має ліцензію на переказ коштів без відкриття рахунків, видану Національним банком України.<br>Має право приймати електронні гроші від користувачів - фізичних осіб в обмін на готівкові та безготівкові кошти, а від користувачів - суб'єктів господарювання та торговців виключно в обмін на безготівкові кошти |
| Торговці суб'єкти господарювання                                               | Укладають договори з емітентом або агентом з розрахунків і мають право приймати Ег як засіб платежу в грн. та використовувати виключно для обміну на безготівкові кошти                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Користувачі – суб'єкти господарювання та фізичні особи                         | Мають право отримувати та пред'являти до погашення в обмін на готівкові та безготівкові кошти (суб'єкти господарювання – лише на безготівкові)                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| Оператор                                                                       | Юридична особа, яка на підставі договору, укладеного з емітентом, виконує операційні та інші технологічні функції, що забезпечують використання електронних грошей, та внесена НБУ до Реєстру платіжних систем, систем розрахунків, учасників цих систем та операторів послуг платіжної інфраструктури                                                                                                                                                      |

*Джерело : складено автором*

Розглянемо особливості розрахунків ЕГ (рис.1).



**Рисунок 1 - Схема розрахунків з використанням «електронних» грошей**  
[16, с. 35]

Слід зазначити, що йдеться не про безготівкові розрахунки з використанням реальних грошей, а маються на увазі гроші «віртуальні», створювані для розрахунків в інтернет – мережі. Послуги за розрахунками «електронними грошима» надають спеціалізовані платіжні системи (як внутрішньодержавні, так і міжнародні), схема роботи яких доволі проста.

Користувач укладає договір з банком про надання послуг по операціях з електронними грошима, в якому обумовлюються правила проведення операцій. Користувач вносить грошові кошти на банківський рахунок, створює свій електронний гаманець, на який банк – агент завантажує ЕГ (не більше

оплаченої суми). Електронний гаманець — це обліковий запис у базі даних системи ЕГ про суму ЕГ в розпорядженні користувача з урахуванням руху цих засобів. Електронний гаманець не є аналогом поточного рахунку в банку, оскільки при його відкритті не відбувається ідентифікація його власника.

Електронні гроші є випущеними з часу їх завантаження емітентом або оператором на електронний пристрій, що перебуває в розпорядженні користувача або агента. Поповнювати «гаманець» можна через відділення банків, з якими співпрацює платіжна система, або таксомати. Також можна зараховувати засоби з платіжної картки, з банківського рахунку, використовуючи інтернет – банкінг [16, с. 34 - 35].

Емітент зобов'язаний вести облік коштів, які надходять від користувачів та/або агентів як оплата електронних грошей на окремому рахунку емітента за кожною платіжною системою та за кожним видом електронного пристрою (п. 1.5 Положення 481) [8].

Персоніфікований облік ЕГ по кожному їх власнику в банку не ведеться, як це відбувається з коштами на поточних рахунках клієнтів банку, які обов'язково проходять процедуру ідентифікації.

У цьому випадку на банківських рахунках емітента відображаються тільки дві операції з випуску, тобто момент забезпечення електронних грошей переказом реальних коштів на рахунок емітента, та погашення – переказ коштів, які забезпечували зобов'язання емітента, на рахунок користувача електронних грошей або видача їх у готівковій формі [9].

Тому рух електронних грошей відбувається поза банківськими рахунками, для цього існують «електронні рахунки». У зв'язку з цим, фахівці зазначають про необхідність визначення в українському правовому полі категорії «електронні рахунки», аналогами яких є електронні пристрої [9].

Користувач системи отримує можливість розрахуватися з торговцями або провайдерами послуг, які приймають електронні гроші до оплати (по аналогії з картковими розрахунками). Як правило, електронними грошима оплачується оборот інтернет – комерції. У даному випадку електронні гроші – це спосіб

оплати, який конкурує з платіжними картками, платежами через таксомати, при цьому приваблює користувачів дешевизною і анонімністю. Тому вони, як правило, використовуються для дрібних платежів [16, с. 35]. Законодавством передбачені деякі обмеження (табл. 4), так на поповнюваному пристрої сума ЕГ не повинна перевищувати 8 тис. грн., однак виводити із системи гроші можна без обмежень.

Замість того, щоб використовувати дебетову карту (яка вимагає банківський рахунок) або кредитну картку (яка вимагає договору) користувач придбає платіжні засоби, які можуть бути використані таким же чином, як грошові кошти або інші види оплати карткою, але без необхідності залучення сторонньої авторизації.

Погашення ЕГ відбувається шляхом переведення ЕГ з власного електронного гаманця на електронний гаманець банку - емітента в тій сумі, яку користувач хоче погасити. Банк погашає ЕГ на вимогу користувача - суб'єкта господарювання тільки шляхом безготівкового перерахування грошових коштів на поточний рахунок в сумі пред'явлених до погашення ЕГ.

Таким чином, розрахунки за допомогою електронних грошей не є безготівковими, такими вони стають лише при погашенні. Саме погашення ЕГ буде безготівковим розрахунком (при зарахуванні на банківський рахунок) з банком за договором про надання послуг по операціях з електронними грошима в системі електронних грошей, а не безпосередньо з покупцем за товари, роботи, послуги.

Не можна також назвати їх і готівковими розрахунками, так як готівка при розрахунках ЕГ не використовуються взагалі. Це лише можливість розрахуватися не готівкою (монетами та банкнотами), а електронними коштами, як їх замінником. Як і карткові розрахунки, розрахунки ЕГ покликані боротися з готівковими розрахунками.

У той же час для суб'єктів господарювання (як продавців-торговців, так і покупців-користувачів) залишилася умова про те, що всі операції з

електронними грошима треба починати і завершувати виключно в безготівковій формі (п. 3.3 Положення 481).

Електронні гроші зберігаються та завантажуються на електронні пристрої їх емітентами або агентами з розповсюдження. Доступ до електронних грошей, які зберігаються в інформаційному вигляді, здійснюється за допомогою електронного пристрою. Згідно з п. 1.3. Положення № 481, електронний пристрій - чип, що міститься на пластиковій картці або на іншому носії, пам'ять комп'ютера тощо, які використовуються для зберігання електронних грошей;

Відповідно до цього, електронні гаманці, спеціальні картки або навіть програмно-технічне забезпечення на онлайн сервері оператора, на думку правників необхідно розглядати як «електронні рахунки» [9].

Узагальнимо основні вимоги щодо випуску, використання та погашення електронних грошей у таблиці 4.

*Таблиця 4*

**Основні вимоги щодо випуску, використання та погашення ЕГ**

| Випуск ЕГ                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| здійснюється виключно банком<br>виражених лише в гривнях<br>проводиться шляхом надання їх користувачам в обмін на готівкові або безготівкові кошти                                                                                    |                                                                                                                                           |
| Сума електронних грошей на електронному пристрої, який не може поповнюватися, не повинна перевищувати 2 000 гривень; сума електронних грошей на електронному пристрої, який може поповнюватися, не повинна перевищувати 8 000 гривень |                                                                                                                                           |
| Використання ЕГ                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                           |
| Користувачами - фізичними особами                                                                                                                                                                                                     | для оплати товарів, переказу іншим користувачам – фізичним особам в межах 500 грн. на день та не більше 4000 грн. протягом місяця         |
| Користувачами - суб'єктами господарювання                                                                                                                                                                                             | лише для оплати товарів                                                                                                                   |
| Торговцями (зареєстрованими суб'єктами господарювання)                                                                                                                                                                                | в обмін на безготівкові кошти або повернення ЕГ у разі повернення товарів.<br>Приймають як засіб платежу за товари ЕГ, виражені в гривнях |
| Погашення випущених ЕГ емітентом на вимогу пред'явника:                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                           |
| фізичної особи                                                                                                                                                                                                                        | готівкою або шляхом переказу на банківський рахунок                                                                                       |
| суб'єкта господарювання торговця, агента                                                                                                                                                                                              | виключно шляхом переказу на банківський рахунок                                                                                           |

*Джерело : складено автором*

Таким чином, в Україні здійснювати випуск електронних грошей можуть виключно банки. Електронні гроші можуть бути номіновані тільки у гривнях. Повинно бути забезпечено 100%-ве покриття електронних грошей реальними готівковими і безготівковими коштами. Сума електронних грошей в електронному пристрої (гаманці) не може перевищувати 8 тис. грн. Емітент електронних грошей приймає на себе зобов'язання з їх погашення на вимогу пред'явника.

Суб'єкт господарювання може виконувати у правовідносинах, пов'язаних з використанням електронних грошей, кілька ролей: користувача, який використовує електронні гроші як засіб платежу за товари, придбані для власних господарських потреб, і торговця, що приймає електронні гроші як оплату за продані товари (роботи або послуги).

Як вказувалося вище, розрахунки ЕГ проводяться через спеціалізовані платіжні системи.

Згідно з Положенням 481 банк (в т.ч. член/учасник міжнародної платіжної системи), що бажає створити систему електронних грошей в Україні і здійснювати їх випуск, зобов'язаний погодити правила цієї системи з НБУ до випуску електронних грошей [8, 18].

На сьогодні в Україні НБУ офіційно затверджені правила платіжних систем, з використанням яких здійснюються операції з електронними грошима: НСМЕП, GlobalMoney, MoneXy, Visa, MasterCard, Maxi.

Перелік банків, які мають право здійснювати випуск електронних грошей наведено у табл. 5.

На сьогодні мають право здійснювати випуск ЕГ всього 19 банків, із них 10 банків можуть здійснювати операції з використанням НСМЕП, 9 – з використанням міжнародної платіжної системи Visa, 1 – з внутрішньодержавною небанківською платіжною системою України GlobalMoney (ГлобалМані) (емітентом виступив державний Ощадний банк України), 8 - з використанням міжнародної платіжної системи MasterCard.

Лише один банк (ПУАТ "ФІДОБАНК") працює з міжнародною платіжною системою MoneXy.

Таблиця 5

**Перелік банків, які мають право здійснювати випуск електронних грошей згідно з законодавством України [18]**

| № з/п | Найменування банку              | Найменування електронних грошей/найменування платіжної системи, з використанням якої здійснюються операції з електронними грошима |
|-------|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1     | ПАТ "АЛЬФА-БАНК "               | "Максі", MasterCard, Visa                                                                                                         |
| 2     | ПУАТ "ФІДОБАНК "                | "MoneXy", MasterCard, Visa                                                                                                        |
| 3     | АТ "ІМЕКСБАНК"                  | НСМЕП                                                                                                                             |
| 4     | ПАТ "ОКСІ БАНК"                 | НСМЕП                                                                                                                             |
| 5     | ПАТ АКБ "ЛЬВІВ"                 | НСМЕП                                                                                                                             |
| 6     | ПОЛКОМБАНК                      | НСМЕП                                                                                                                             |
| 7     | ПАТ "КБ "ХРЕЩАТИК"              | НСМЕП                                                                                                                             |
| 8     | АБ "ЕКСПРЕС-БАНК"               | НСМЕП                                                                                                                             |
| 9     | ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"           | НСМЕП                                                                                                                             |
| 10    | АТ "КІБ"                        | НСМЕП                                                                                                                             |
| 11    | ПАТ "МІБ"                       | НСМЕП                                                                                                                             |
| 12    | ПАТ "БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ"        | НСМЕП, MasterCard, Visa                                                                                                           |
| 13    | АТ "Ощадбанк"                   | "ГлобалМані", MasterCard, Visa                                                                                                    |
| 14    | ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"             | MasterCard                                                                                                                        |
| 15    | АБ "Південний"                  | Visa                                                                                                                              |
| 16    | ПАБ "АСТРА БАНК"                | Visa                                                                                                                              |
| 17    | ПАТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК" | MasterCard, Visa                                                                                                                  |
| 18    | ПАТ "БАНК ВОСТОК"               | MasterCard, Visa                                                                                                                  |
| 19    | ПАТ "БАНК ФОРВАРД"              | MasterCard, Visa                                                                                                                  |

Система електронних грошей Махі працює з «Альфа-Банком» (до цього система активно розвивалася з VAB банком).

Між тим, найбільше банків використовують Національну систему масових електронних платежів (далі - НСМЕП). НСМЕП - внутрішньодержавна банківська багатомітентна платіжна система масових платежів, у якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються з використанням спеціальних платіжних засобів за технологією, що розроблена НБУ. Ключовим елементом системи є смарт - карта [19].

До спеціальних платіжних засобів НСМЕРП відносяться [20]:

- платіжні картки;
- мобільні платіжні інструменти.

Крім легалізованими НБУ системами електронних грошей в Україні широко використовують інші системи платежів, а саме «Яндекс. Гроші», QIWI та інші. До 21 травня 2015 року нелегалізованою була й система WebMoney.UA, яка з вказаного періоду отримала офіційний статус внутрішньодержавної системи розрахунків і внесена до відповідного розділу реєстру платіжних систем НБУ.

У процесі дослідження встановлено, що електронні гроші є новим видом грошових коштів, які органічно поєднують у собі всі переваги безготівкової та готівкової форм грошей. На сьогодні це прогресивний, економічний і зручний носій грошових функцій.

У зв'язку з цим, з метою бухгалтерського обліку електронних грошей, вважаємо доцільним запровадити зарезервований рахунок 32 з назвою «Спеціальні рахунки», субрахунок «Електронні грошові кошти», що обумовлено наступним: 1) електронні гроші знаходяться у розпорядженні власника електронних грошей, управління здійснюється власником електронних грошей через передбачений для цього «спеціальний рахунок»; 2) оператор платіжних систем не є банківською установою; 3) обіг електронних грошей зумовлений сферою, що лежить поза банківськими рахунками, у площині інформаційного простору.

В системах, які здійснюють розрахунки електронними грошима, банківські рахунки використовуються лише якщо гроші вводяться та виводяться із системи. При цьому йдеться про банківські рахунки емітента електронних грошей, а не користувачів.

Крім того, на нашу думку, впровадження вказаного рахунку/субрахунку дасть можливість ведення аналітичного обліку: за обраною платіжною системою, за видами (на основі карток чи програмного забезпечення), за умовною валютою електронного гаманця, тощо.

На підставі проведених досліджень, узагальнимо надані пропозиції у таблиці 6.

*Таблиця 6*

**Пропозиції щодо класифікації форм грошей та розрахунків, обліку електронних грошей на рахунках бухгалтерського обліку**

|                                   |                                                                                  |                                                                                              |                                                                                                                                |
|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Форми грошових коштів (ГК)        | Готівкова форма (у формі грошових знаків - банкнот і монет). Включають ГК в касі | Безготівкова форма (у формі записів на рахунках у банках). Включають ГК на рахунках в банках | Електронні грошові кошти. Включають ГК на «спецрахунках» платіжних систем                                                      |
| Форми розрахунків                 | Готівкова                                                                        | Безготівкова                                                                                 | Розрахунки ЕГ                                                                                                                  |
| Рахунок для відображення в обліку | 30                                                                               | 31                                                                                           | 32 (з можливістю аналітичного обліку: за обраною платіжною системою, за видами, за умовною валютою електронного гаманця, тощо) |
| Джерела облікової інформації      | Касова книга, ПКО, ВКО                                                           | Виписка з банківського рахунку                                                               | Виписка з електронного гаманця платіжних систем                                                                                |

*Джерело : складено автором*

З метою відображення в бухгалтерському обліку електронних грошей автори пропонують різні їх варіанти, пропозиції яких наведені у таблиці 7.

*Таблиця 7*

**Пропозиції щодо обліку електронних грошей на рахунках бухгалтерського обліку в економічній літературі**

| Джерело                                                  | Пропозиції щодо обліку електронних грошей                                                                                                                                                                        |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Корягін М.В. [21, с. 244] Скоробогатова В.В. [22, с. 40] | 32 “Електронні кошти”                                                                                                                                                                                            |
| Шпирко О.М. [2]                                          | Підтверджує використання субрахунку 335 “Електронні гроші” (вказує на суттєве обмеження його використання)                                                                                                       |
| Іванечко Ю.М. [23]                                       | Електронні гроші з позиції бухгалтерського обліку слід відносити до складу безготівкових коштів та обліковувати на рахунку 31 «Рахунки в банках». Найбільш доцільним для бухгалтерського обліку є субрахунок 313 |
| Єгорова Ю. [14] Хмелевський І. [24, с. 31]               | Субрахунок 335 “Електронні гроші”                                                                                                                                                                                |

*Джерело : складено автором*

Слід зазначити, що впровадження Наказом МФУ «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 27.06.2013 р. № 627 [25] субрахунку 335 „Електронні гроші, номіновані в національній валюті” в складі рахунку 33 "Інші кошти" не вирішило суперечностей в питаннях обліку електронних грошей, та є не до кінця врегульованим. Тому науковцями і фахівцями продовжується пошук найбільш оптимального варіанту обліку ЕГ з врахуванням природи ЕГ та їх характерних особливостей.

Необгрунтовано, на нашу думку, відображати електронні гроші на рахунку 31 «Рахунки в банках», з огляду на те, що він призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках саме в банку, які можуть бути використані для поточних операцій. Щоб здійснити певну операцію з ними, необхідно заповнити пакет документів під контролем цих банків, а ЕГ не потребують втручання банків, оскільки користувач має право їх використати в будь-який зручний для нього час.

На рахунку 33 "Інші кошти" ведеться узагальнення інформації про наявність та рух грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), електронних грошей та про кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені в каси банків, ощадні каси або поштові відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства.

За дебетом рахунку 33 "Інші кошти" відображається надходження грошових документів у касу підприємства та коштів в дорозі, за кредитом - вибуття грошових документів та списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки.

Очевидно, що по-перше, ЕГ – це не грошові документи, по – друге, вони не надходять у касу підприємства, в-третьє, вони не є коштами в дорозі. 33 рахунок може використовуватися (як кошти в дорозі), але тільки при

«переміщенні» грошових коштів з поточного рахунку чи до каси банку з метою завантаження ЕГ або при пред'явленні ЕГ емітенту до погашення.

Важливим для обліку електронних грошей є те, що вони виступають грошовим зобов'язанням емітента, що виконується в готівковій або безготівковій формі, оскільки саме ця ознака ЕГ свідчить про можливість обміняти їх на реальні гроші в будь - який момент. Крім того, переведення коштів з гаманця (торговця) на гаманець (банку-емітента) не супроводжується синхронним списанням/зарахуванням грошових коштів з/на банківський рахунок.

Саме тому, на нашу думку, необхідно при перерахуванні грошових коштів на банківський рахунок емітента чи при поданні заявки на погашення ЕГ, використовувати субрахунок 377 “Розрахунки з іншими дебіторами”.

У разі емісії електронних традиційні гроші користувачів зараховуються на банківський рахунок емітента. При пред'явленні електронних грошей для погашення традиційні гроші списуються з банківського рахунку емітента і надаються пред'явнику, наприклад, торговцю, який реалізував за електронні гроші товари чи послуги.

Вищевикладені пропозиції також дозволять вирішити законодавчі колізії щодо оподаткування операцій, пов'язаних з обігом ЕГ.

На сьогодні існують певні невизначеності щодо податку на додану вартість (далі – ПДВ), адже рух коштів має безпосередній вплив на облік ПДВ. Так, для цілей оподаткування ПДВ, відповідно до пункту 187.1 статті 187 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) датою виникнення податкових зобов'язань із ПДВ вважають дату, що припадає на одну з подій, яка сталася раніше: зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок як оплати товарів/послуг; відвантаження товарів, тобто чітко вказується на те, що факт оплати - це зарахування грошових коштів від покупця на банківський рахунок продавця. Проте, протиріччя полягає у наступному: з однієї сторони, грошові кошти на рахунок продавця будуть зараховані тільки при погашенні ЕГ (виникає податкове зобов'язання) , а з іншої, вони будуть зараховані від банку,

а не від покупця (відтак немає підстав для нарахування податкового зобов'язання).

Якщо першою подією було відвантаження товарів (що малоймовірно у нашому питанні), то ніяких складнощів не виникає - податкове зобов'язання з ПДВ визнається на дату відвантаження.

До того ж продавець може погашати ЕГ з платежів декількох покупців (у т. ч. як на умовах передоплати, так і на умовах післяплати).

Щоб не було питань з боку контролюючих органів, продавець може визнавати податкове зобов'язання з ПДВ згідно п. 187.1 ПКУ — за датою надходження коштів на свій поточний рахунок.

Зарахування ж електронних грошей на електронний гаманець законодавчо не потребує (за нормою ст. 187.1) визначення податкового зобов'язання.

На підставі вищевикладеного, відображення в обліку операцій з ЕГ торговцем наведемо у таблиці 8. Для спрощення сприйняття упустимо операції зі списання собівартості товару та визначення фінансового результату.

Таблиця 8

**Відображення в обліку операцій з ЕГ торговцем**

| Зміст господарської операції                                                                                                                                                                                  | Дебет | Кредит |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|--------|
| У випадку, якщо погашення ЕГ відбулося після відвантаження товару                                                                                                                                             |       |        |
| На електронний гаманець торговця надійшли електронні гроші від користувача за товар                                                                                                                           | 335   | 361    |
| Відвантажено товар користувачу                                                                                                                                                                                | 361   | 702    |
| Відображення розрахунків за податковим зобов'язанням з ПДВ                                                                                                                                                    | 702   | 641*   |
| * виникає податкове зобов'язання за датою відвантаження, хоча практично це друга подія                                                                                                                        |       |        |
| На поточний рахунок торговця від банку-емітента надійшли грошові кошти відповідно до заявленої суми за вирахуванням комісійної винагороди банку-емітента                                                      | 311   | 335    |
| Комісійну винагороду за погашення електронних грошей віднесено до витрат торговця                                                                                                                             | 92    | 685    |
| Залік заборгованостей                                                                                                                                                                                         | 685   | 377    |
| У випадку, якщо погашення ЕГ відбулося раніше за відвантаження товару                                                                                                                                         |       |        |
| На електронний гаманець торговця надійшли електронні гроші від користувача за товар                                                                                                                           | 335   | 361    |
| На поточний рахунок торговця від банку-емітента надійшли грошові кошти відповідно до заявленої суми за вирахуванням комісійної винагороди банку-емітента                                                      | 311   | 335    |
| Відображення розрахунків за податковим зобов'язанням з ПДВ за першою подією (надходження коштів на поточний рахунок продавця* (* не від покупця, при буквальному прочитанні норми закону може не визначатися) | 643   | 641    |

|                                |     |     |
|--------------------------------|-----|-----|
| Відвантажено товар користувачу | 361 | 702 |
| Зменшено дохід на суму ПДВ     | 702 | 643 |

*Джерело : складено автором*

Отже, зарахування коштів на електронний гаманець в якості передоплати, як витікає з норми п. 187.1 ст. 187 ПКУ, не буде виникати податкове зобов'язання з ПДВ, що протирічить законодавчій нормі визначення податкового зобов'язання за першою подією.

У даному випадку, перерахування ЕГ не супроводжується списанням/зарахуванням грошових коштів з/на поточний рахунок, тому в обліку ПДВ слід орієнтуватися тільки на фактичне відвантаження товарів (робіт, послуг).

Визнання електронних грошей як електронних грошових коштів, впровадження для їх обліку субрахунку «Електронні грошові кошти» (далі – ЕГК) рахунку 32 «Спеціальні рахунки» дозволять вписати такі розрахунки в межі чинного податкового законодавства. Для цього необхідно в законодавчому полі внести зміни до п.187.1 ст.187 ПКУ, доповнивши пункт а) словами «зарахування електронних грошових коштів».

У зв'язку з запропонованими змінами, відображення в обліку операцій з ЕГ торговцем буде відображатись в рамках чинного законодавства (табл. 9).

*Таблиця 9*

### **Пропозиції щодо відображення в обліку операцій з ЕГ торговцем**

| Зміст господарської операції                                                                                                                                | Дебет  | Кредит |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------|
| У випадку, якщо погашення ЕГ відбулося після відвантаження товару                                                                                           |        |        |
| На електронний гаманець торговця надійшли електронні гроші від користувача за товар                                                                         | 32/ЕГК | 681    |
| Відображення розрахунків за податковим зобов'язанням з ПДВ за 1-ою подією                                                                                   | 643    | 641    |
| * виникає податкове зобов'язання за датою надходження електронних грошових коштів, (за першою подією)                                                       |        |        |
| Відвантажено товар користувачу                                                                                                                              | 361    | 702    |
| Зменшено дохід на суму ПДВ                                                                                                                                  | 702    | 643    |
| Залік заборгованностей                                                                                                                                      | 681    | 361    |
| Торговець подав заявку банку-емітенту на погашення електронних грошей (переказав електронні гроші зі свого електронного гаманця на гаманець банку-емітента) | 377    | 32/ЕГК |
| На поточний рахунок торговця від банку-емітента надійшли грошові кошти відповідно до заявленої суми за вирахуванням                                         | 311    | 377    |

|                                                                                                                                                             |        |        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------|
| комісійної винагороди банку-емітента                                                                                                                        |        |        |
| Комісійну винагороду за погашення електронних грошей віднесено до витрат торговця                                                                           | 92     | 685    |
| Залік заборгованостей                                                                                                                                       | 685    | 377    |
| У випадку, якщо погашення ЕГ відбулося раніше за відвантаження товару                                                                                       |        |        |
| На електронний гаманець торговця надійшли електронні гроші від користувача за товар                                                                         | 32/ЕГК | 681    |
| Відображення розрахунків за податковим зобов'язанням з ПДВ за першою подією (надходження коштів на спецрахунок продавця* (*від покупця))                    | 643    | 641    |
| Торговець подав заявку банку-емітенту на погашення електронних грошей (переказав електронні гроші зі свого електронного гаманця на гаманець банку-емітента) | 377    | 32/ЕГК |
| На поточний рахунок торговця від банку-емітента надійшли грошові кошти відповідно до заявленої суми за вирахуванням комісійної винагороди банку-емітента    | 311    | 377    |
| Комісійна винагорода за погашення електронних грошей віднесено до витрат торговця                                                                           | 92     | 685    |
| Залік заборгованостей                                                                                                                                       | 685    | 377    |
| Відвантажено товар користувачу                                                                                                                              | 361    | 702    |
| Зменшено дохід на суму ПДВ                                                                                                                                  | 702    | 643    |

*Джерело : складено автором*

При касовому методі податкові зобов'язання з ПДВ при пропонованому відображенні виникатимуть в момент зарахування ЕГК на електронний гаманець торговця.

І врешті-решт, подані пропозиції дозволять усунути і останнє неузгодження щодо оподаткування, а саме оподаткування доходів платників єдиного податку.

Так, згідно п. 292.1 ст. 292 ПКУ для продавця – платника єдиного податку доходом вважається, зокрема, дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій).

Відповідно до ст. 291.6 ПКУ платники єдиного податку першої - третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій).

Заборона, встановлена п. 291.6 ст. 291 ПКУ, є "історичною". Її фактично було перенесено до ПКУ з Указу Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" (розширивши суб'єктний склад, на який вона поширюється, за рахунок

платників єдиного податку - фізичних осіб). Однак, Указ був прийнятий ще у 90-х, коли не існувало електронних грошей, і його положення щодо обмеження способу розрахунків були в першу чергу направлені на заборону використовувати такі способи розрахунків як бартер та взаємозалік. Для розрахунків електронними грошми така заборона наразі є нелогічною та непослідовною в контексті анонсованої програми розвитку саме електронних форм розрахунків [26].

Якщо ж платник єдиного податку планує використовувати у своїй діяльності електронні гроші, то він повинен буде сплатити єдиний податок за завищеною ставкою (15 % - платник першої – другої групи, 4%/8% - платник третьої групи) від отриманого при такій операції доходу, з причини невідповідності електронних грошей визначенню грошових коштів із п. 3.1 Закону від № 2346. У разі порушення зазначеної вимоги платник єдиного податку не тільки платить податок за завищеною ставкою, а й щезобов'язаний перейти на загальну систему оподаткування.

В листі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 17.09.2013 р. № 3112-13/32401-14 [27] зазначено, що платники єдиного податку не можуть здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) через електронні платіжні системи. Проте, в листі йдеться про схвалення розпорядженням КМУ від 15.05.2013 р. N 386-р Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка визначає в якості однієї з пріоритетних державних цілей - розвиток електронної економіки в перспективі до 2020 року, що в майбутньому дозволить усунути ці законодавчі обмеження.

Враховуючи наші дослідження, вважаємо необхідним внесення змін до п. 292.1 та 292.6 ПКУ: можливість здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) в грошовій формі (готівковій, безготівковій та/або електронній ЕГ).

Схожість електронних грошей як з готівковими, так і з кредитними, дає нам привід зробити висновок, що електронні гроші – це все – такі гроші; а відмінність електронних грошей від готівкових та кредитних (зокрема, й у їх

емісії) – стверджувати, що електронні гроші є новою формою грошей, що задовольняє всім основним їх властивостям. Це відповідає еволюційній концепції виникнення та розвитку грошей.

Отже, вважаємо, що електронні гроші - це грошові кошти у формі записів на «спеціальних рахунках» платіжних систем ЕГ, випускаються для отримання коштів/здійснення платіжних операцій (без необхідності використання банківського рахунку та участі емітента). Є грошовими зобов'язаннями емітента на пред'явника в електронній формі, які знаходяться на електронному носії у розпорядженні користувача.

Враховуючи вищевикладене, на думку автора, на сучасному етапі назріла необхідність законодавчого врегулювання форм грошей та форм розрахунків, та виокремлення електронної їх форми поряд із готівковою та безготівковою.

Таким чином, грошові кошти слід класифікувати як грошові кошти в готівковій формі, грошові кошти в безготівковій формі та електронні грошові кошти. А відтак і форми розрахунків класифікувати - як розрахунки в готівковій формі, розрахунки в безготівковій формі та розрахунки електронними грошима в електронній формі.

Вважаємо необхідним на законодавчому рівні надання доступу до ринку емітентів різних форм власності, можливості проведення розрахунків електронними грошима між фізичними, юридичними особами та державними органами, а також дозволу випуску електронних грошей, номінованих у іноземній валюті. Вказані зміни прискорять розвиток електронної комерції та приведення законодавства України у відповідність до директив Європейського Союзу, дозволять легалізувати діяльність зарубіжних систем електронних грошей, які діють поза межами правового поля України, забезпечать рівні умови конкуренції та скасування надмірних бар'єрів щодо діяльності на ринку електронних грошей.

Відносно обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з обігом електронних грошей на підставі дослідження внесені наступні пропозиції:

- впровадження для обліку ЕГ рахунку 32 «Спеціальні рахунки», субрахунку «Електронні грошові кошти» (з можливістю аналітичного обліку: за обраною платіжною системою, за видами, за умовною валютою електронного гаманця, тощо);

- визначення поняття «спеціальні рахунки»;

- визначення поняття «електронні гроші» у П(С)БО;

- розробка Методичних рекомендацій щодо обліку електронних грошей;

- внесення законодавчих змін до п. 187.1 ПКУ відносно дати визначення податкового зобов'язання з ПДВ при зарахуванні грошових коштів не тільки на банківський рахунок, в касу, а й на електронний гаманець;

- внесення законодавчих змін до п. 292.1 та 292.6 ПКУ відносно здійснення розрахунків платниками єдиного податку за відвантажені товари (роботи, послуги) у готівковій, безготівковій та/або у формі ЕГ.

Вищезазначені пропозиції сприятимуть достовірному обліку ЕГ та дозволять усунути законодавчі колізії в оподаткуванні операцій, пов'язаних з обігом ЕГ.

Впровадження та використання рахунку 32 дасть змогу вирішити проблеми обліку ЕГ, дозволить удосконалити аналітичний їх облік та охопити не тільки всі види електронних грошей, наявні на сучасному ринку, а також і ті продукти, які можуть з'явитися у майбутньому; сприятиме достовірності і оперативності обліку та контролю за збереженням грошових коштів, їх ефективним використанням, підвищенню корисності облікової інформації для управління ліквідністю.

### **Література**

1. Річний звіт НБУ за 2014 рік. – К. : Вид-во НБУ, 2015 - 212 с.

2. Шпирко О. М. Електронні гроші як об'єкт бухгалтерського обліку підприємства / О. М. Шпирко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. - № 1(42). – С. 197-200.

3. Дерев'янка С. І. Електронні гроші: сучасний стан та перспективи розвитку / С. І. Дерев'янка // Економічний вісник університету. - 2014. - Вип. 22(1). - С. 138-143. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecvu\\_2014\\_22\(1\)\\_\\_26.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecvu_2014_22(1)__26.pdf)

4. REPORT ON ELECTRONIC MONEY European Central Bank, 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/emoneyen.pdf>

5. Директива Європейського Парламенту та Ради Європи щодо започаткування та здійснення діяльності установами - емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до Директиви 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС, та скасовує Директиву 2000/46/ЄС від 16.09.2009 р. № 2009/110/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994\\_a18](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a18)

6. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

7. A glossary of terms used in payments and settlement systems Банк міжнародних розрахунків, 2003. [Електронний ресурс]/ BIS. – Режим доступу: <http://www.bis.org/cpmi/publ/d00b.pdf>

8. Положення про електронні гроші в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>

9. Пальчук В. Електронні гроші в Україні: суть та особливості / В. Пальчук // Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики / Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу електронної інформації. – 2013. – № 11. С. 2–14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/Ecdil/Ecdil11.pdf>

10. Івасів. Б.С. Електронні гроші: можливості, тенденції розвитку та наслідки поширення / Б.С. Івасів // Фінансовий ринок України. – 2011. – № 5. – С. 8-9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://library.tneu.edu.ua/index.php/dovidka/pro-bbk-ta-udk/53-resursy-biblioteky/pratsi-vykladachiv-tneu/i/268-2011-10-24-06-08-26>

11. Гроші та кредит: Підручник. — 4-тє вид., перероб. і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2006. — 744 с.

12. Кравчук В. Електронні гроші в Україні : аналітичний звіт / В. Кравчук, Д. Науменко, А. Глибовець — К.: Альфа-ПК, 2012. — 64 с.

13. Алексеєнко М.Д. Електронні гроші та розвиток грошових розрахунків / М. Д. Алексеєнко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. - 2013. - Вип. 33(2). - С. 12-17.

14. Егорова Ю. Расчеты электронными деньгами-1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.prof-buh.in.ua/>

15. Алексеева Г.И. Проблемы бухгалтерского учета расчетов с использованием электронных денег [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.finexg.ru/problems-buxgalterskogo-ucheta-raschetov-s-ispolzovaniem-elektronnyh-deneg/>

16. Гриньков Д. Электро – не К<sup>о</sup> . /Д. Гриньков // Бизнес № 9. - 27.02.12, С. 34 - 36

17. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті, затверджена Національним банком України № 22 від 21.01.2004 р. / Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>

18. Узгодження правил використання електронних грошей [Електронний ресурс].—Режим доступу: [http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=66296&cat\\_id=66292](http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66296&cat_id=66292)

19. Платіжна картка НСМЕП [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=58876&cat\\_id=46465](http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58876&cat_id=46465)

20. Спеціальні платіжні засоби НСМЕП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=52077&cat\\_id=52065](http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=52077&cat_id=52065)

21. Корягін М.В. Електронні гроші: особливості використання та бухгалтерський облік / М.В. Корягін, В.Р. Ліва // Вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.5. – С. 241-246

22. Скоробогатова В.В. Бухгалтерський облік грошових коштів як складової монетарних активів підприємства / В.В. Скоробогатова. Вісник ЖДТУ 2012 № 1(59). – С . 36-43. <http://eztuir.ztu.edu.ua/2429/1/7.pdf>

23. Іванечко Ю.М. Електронні гроші: проблеми бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://int-konf.org/...vanechko-yu...problemi-buhgalterskogo-oblku>

24. Хмелевський І. Електронні гроші: проблеми обліку та здійснення розрахунків / І. Хмелевський //Податки та бухгалтерський облік. – 2012. - № 68 (1565). – С. 20-31.

25. Наказ МФУ «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 27.06.2013 р. № 627. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/RE23774.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE23774.html)

26. Климчук А. Розрахунки електронними грошима – не для підприємців на єдиному податку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://business-territory.com/articles/rozrakhunki-elektronnimi-groshima-%E2%80%93-ne-dlya-pidpri%D1%94mtsiv-na-%D1%94dinomu-podatku>

27. Лист Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 17.09.2013 р. № 3112-13/32401-14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/ME131537.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131537.html)